

ΝΙΚΗΤΑΣ Ο ΕΥΓΕΝΕΙΑΝΟΣ ΠΟΙΗΤΗΣ ΤΩΝ ΕΠΙΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΚΩΔΙΚΟΣ URBIN. 134

Ἐπὶ τοῦ ἀειμνήστου καθηγητοῦ μου Σπ. Π. Λάμπρου ἐξεδόθησαν ἐν τῷ Νέῳ Ἑλληνομνήμονι τόμ. ΙΑ', 1914, σ. 353-358 εἰκοσιτέσσαρα ἀνέκδοτα ἐπιγράμματα ἐκ τοῦ κώδικος Urb. 134 τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Βατικανοῦ. Περὶ τῶν Βυζαντιακῶν τούτων ἐπιγραμμάτων ἔγραψα ἐν Byz.-neugr. Jahrb. (BNJ) VII, 1930, σ. 366-382 καὶ ἐν Ἑπετ. Ἑτ. Βυζ. Σπ. τόμ. Ι', 1933, σ. 438-439, καὶ κατέδειξα ὅτι ταῦτα εἶνε διασκευαὶ καὶ παραφράσεις ἐπιγραμμάτων περιεχομένων ἐν τῇ Παλατίνῃ καὶ τῇ Πλανουδεῖᾳ Ἀνθολογίᾳ.

Καὶ τότε μὲν εἶπον ὅτι εἶνε ἄδηλος ὁ ποιητὴς τῶν ἀνεκδότων Βυζαντιακῶν ἐπιγραμμάτων, ἀλλ' ἔπειτα παραβαλὼν ταῦτα πρὸς τὸ ποίημα Νικήτου τοῦ Εὐγενειανοῦ «Τὰ κατὰ Δρόσιλλαν καὶ Χαρικλέα»¹ κατείδον ὅτι ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως ἐγένοντο καὶ αἱ διασκευαὶ καὶ παραφράσεις τοῦ κώδικος Urb. 134. Ταῦτα δὲ εἶπον πρὸ πολλοῦ πρὸς τοὺς φίλους συναδέλφους κ. Ἀντώνιον Χατζῆν καὶ κ. Φαίδωνα Κουκουλέν, πρὸς ὃν ἔδωκα τὴν διατριβὴν μου ταύτην, ἵνα δημοσιευθῇ ἐν τῷδε τῷ τόμῳ τῆς Ἑπετ. Ἑταιρ. Βυζ. Σπουδῶν, πρὸς δὲ τούτοις καὶ πρὸς ἄλλους φίλους φιλολόγους, ἐν οἷς εἶνε καὶ ὁ κ. Ἰωάννης Σταματάκος καθηγητὴς ἐν τῷ προτύπῳ γυμνασίῳ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Ἐνόμισα δὲ ὅτι καλὸν ἦτο νὰ ἀνακοινώσω ταῦτα καὶ ἐν τῷ φιλολογικῷ τμήματι τοῦ ἐν Ῥώμῃ συγκληθέντος τὸν παρελθόντα Σεπτέμβριον πέμπτου διεθνοῦς συνεδρίου τῶν Βυζαντιακῶν σπουδῶν.

Νικήτας ὁ Εὐγενειανὸς λέγει ἐν Δροσ. Θ', 207 κξξ.

*καὶ μὴν ἐπεφθόνοι δὲ — πᾶς τις ἐκφράσοι —
καὶ τῷ κυπέλλῳ τηλικούτων χειλέων
ἄριστα θιγγάνοντι τῶν τῆς παρθένου.*

Ταῦτα εἶνε εἰλημμένα καὶ διεσκευασμένα ἐκ τοῦ ἐπιγράμματος τοῦ Λεοντίου Ἀνθ. Παλ. Ε', 295 (294) «ἐπὶ ποτηρίῳ προσφερομένῳ κόρη»

*Ψαῦε μελισταγέων στομάτων, δέπας· εὔρες, ἄμελγε
οὐ φθονέω, τὴν σὴν δ' ἤθελον αἴσαν ἔχειν.*

¹ Σημειώτεον ὅτι ὁ Waltz ἐν τῇ ἐκδόσει τῆς Παλατίνης Ἀνθολογίας (Coll. des Univ. de France) V, 18-19 μνημονεύει τὰς διασκευὰς γνωστῶν ἐπιγραμμάτων ὑπὸ Νικήτου τοῦ Εὐγενειανοῦ ἐν τῷ ποιήματι τούτῳ λέγει οὐχὶ ὀρθῶς ὅτι ἡ ἔμμετρος αὐτῆ μυθιοστορίας εἶνε γεγραμμένη «en vers politiques», ἐν ᾧ ὁ Εὐγενειανὸς ἔγραψεν ἐν ἰαμβικαῖς τριμέτροις καὶ ἑναχοῦ ἐν ἑξαμέτροις.

Τὸ αὐτὸ ἐπίγραμμα ἀπαντᾷ διεσκευασμένον καὶ ἐν τῷ κώδικι Urbini. (ἀρ. 1, δίστιχον τέταρτον Λάμπρ.)

*Πῶς οὐ φθονήσω καὶ ποτηρίῳ τύχης
τῶν χειλέων ψαύοντι τῶν ῥοδοχρῶων;*

ὡς ἔδειξα ἐν BNJ VII, σ. 367. Ἡ δὲ ὁμοιότης τῆς διασκευῆς ταύτης πρὸς τὴν ἐν Δροσ. Θ', 207 κέξ. δηλοῖ σαφέστατα Νικήταν τὸν Εὐγενειανόν. Παρατηρητέον δὲ ὅτι οὔτε ὑπὸ τοῦ Stadtmüller οὔτε ὑπὸ τοῦ Waltz ἐν τῇ ἐκδόσει τῆς Παλατινῆς Ἀνθολογίας ἐσημειώθη ὅτι ὁ Νικήτας παρέφρασε τὸ ἐπίγραμμα τοῦ Λεοντίου.

Νομίζω δὲ ὅτι ἐν Δροσ. Θ', 207 ἀντὶ τοῦ «πᾶς τις ἐκφράσοι» ἴσως γραπτέον εἶνε «πῶς τις ἐκφράσοι;».

Ἐν BNJ παρεβλήθη ὑπ' ἐμοῦ καὶ τὸ ἐπίγραμμα τοῦ Μελεάγρου Ἀνθ. Παλ. Ε', 171 (170)

*Τὸ σκύφος ἀδὸν γέγηθε· λέγει δ' ὅτι τᾶς φιλέρωτος
Ζηγοφίλας ψαύει τοῦ λαλιοῦ στόματος.
ὄλβιον· εἶθ' ὑπ' ἐμοῖς νῦν χεῖλεσι χεῖλα θεῖσα
ἀπνευσί ψυχᾶν τὰν ἐν ἔμοι προπίοι.*

Ἄξιον παραβολῆς εἶνε καὶ τὸ ἐπίγραμμα τοῦ Ἀγαθίου Ἀνθ. Παλ. Ε', 261 (260)

*Εἰμὲ μὲν οὐ φιλόοινος· ὅταν δ' ἐθέλης με μεθύσαι,
πρῶτα σὺ γενομένη πρόσφερε, καὶ δέχομαι.
εἰ γὰρ ἐπιψαύσεις τοῖς χεῖλεσιν, οὐκέτι νήφειν
εὐμαρὲς οὐδὲ φυγεῖν τὸν γλυκὴν οἶνοχόον
πορθημεύει γὰρ ἔμοιγε κύλιξ παρὰ σοῦ τὸ φίλημα
καὶ μοι ἀπαγγέλλει τὴν χάριν, ἣν ἔλαβεν.*

Πρὸς τούτοις καλὸν νομίζω νὰ παρατεθῶσιν ἐνθάδε καὶ τὰ ὑπ' Ἀχιλλέως τοῦ Τατίου Β', 9 εἰρημένα: «ἐγὼ δ' ἐπιτηρήσας τὸ μέρος τοῦ ἐκπώματος, ἔνθα τὸ χεῖλος ἢ κόρη πίνουσα προσέθηκεν, ἕναρμωσάμενος ἔπινον, ἐπιστολιμαῖον τοῦτο φίλημα ποιῶν, καὶ ἅμα κατεφίλουν τὸ ἐκπώμα ὡς δ' εἶδεν ἢ παρθένος, συνῆκεν ὅτι τοῦ χεῖλους αὐτῆς καταφιλῶ καὶ τὴν σκιάν. ἀλλ' ὅ γε Σάτυρος συμφύρας πάλιν τὰ ἐκπώματα ἐνήλλαξεν ἡμῖν. τότε δὴ καὶ τὴν κόρην εἶδον τὰ ἐμὰ μιμουμένην καὶ κατὰ ταῦτα πίνουσαν, καὶ ἔχαιρον ἤδη πλέον. καὶ τρίτον ἐγένετο τοῦτο καὶ τέταρτον, καὶ τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρας οὕτως ἀλλήλοις προπίνουμεν τὰ φιλήματα». Πρβ. καὶ Εὐστ. Μακροεμβ. Ὑσμ. Ε', 10. 11. 12.

Τὸ ὄγδοον δίστιχον τοῦ κώδικος Urbini. ἔχει οὕτως:

*Ὡς μαλθακὸν φίλημα καὶ πᾶν σου μέλος·
σοὶ καρδιά δὲ μόνῃ πετρῶδης ἔφν.*

Τοῦτο ἔδειξα ὅτι εἶνε πεποημένον κατὰ μίμησιν τοῦ ἐπιγράμματος Παύλου τοῦ Σιλεντιαρίου Ἄνθ. Παλ. Ε΄, 246 (245):

*Μιλθακὰ μὲν Σαπφοῦς τὰ φιλήματα, μαλθακὰ γυίων
πλέγματα χιονέων, μαλθακὰ πάντα μέλη
ψυχῇ δ' ἐξ ἀδάμαντος ἀπειθέος· ἄχρι γὰρ οἶων
ἔσιν ἔρωσ στομάτων, τᾶλλα δὲ παρθενίης.
καὶ τίς ὑποilaίη; τάχα τις, τάχα τοῦτο ταλάσσας
δίψαν Τανταλέην τλήσεται εὐμαρέως;*

Μιμεῖται τὸ ἐπίγραμμα τοῦτο ὁ Εὐγενειανὸς καὶ ἐν Δροσ. Γ΄, 624 - 628

*Σοὶ μιλθακὸν φίλημα, πλέγμα βοστρύχων
ἢ τῶν μελῶν σου συμπλοκή, τὰ πάντα σοι
ψυχῇ δ' ἀπειθῆς καὶ νοητὸς ἀδάμας.
μέσον κακοῦμαι Παφίης καὶ Παλλάδος·
τίς Ταντάλειον δίψος ἰσχύει φέρειν;*

Ἐν τῷ ἐπιγράμματι τοῦ Σιλεντιαρίου Παύλου προήνεγκα τὸν ἔκτον στίχον ἐρωτηματικῶς κατὰ τὸν 628 στίχον τοῦ Εὐγενειανοῦ, ἐν ᾧ ἔγραφα 624 - 625 «πλέγμα βοστρύχων ἢ τῶν μελῶν σου συμπλοκή» ἀντὶ τοῦ «πλέγμα βοστρύχων, ἢ κτέ.». Σημειωτέον δ' ὅτι τὸν 627 στίχον ἔλαβεν οὗτος ἐκ τοῦ ἐπιγράμματος Παύλου τοῦ Σιλεντιαρίου Ἄνθ. Παλ. Ε΄, 272 (271), 5 - 6

*ἤμῃσι γὰρ Παφίη, τὸ δ' ἄρ' ἤμῃσι δῶκεν Ἀθήνην
αὐτὰρ ἐγὼ μέσσοις τήκομαι ἀμφοτέρων.*

Παρατηρῶ δὲ προσέτι ὅτι ὁ 627 στίχος τοῦ Εὐγενειανοῦ

μέσον κακοῦμαι Παφίης καὶ Παλλάδος

δεικνύει ὅτι ὁ αὐτὸς ἐποίησε καὶ τὸ ἐπίγραμμα (ἀριθ. 8 Λάμπρ.) τοῦ κώδικος Urbin.

Ἐρωσ φονουργεῖ, Σωφροσύνη κιννύει

οὐτινος ὁ δεῦτερος στίχος ἔχει ὧδε:

ζυγιστατοῦμαι τοῖν δυοῖν τούτοιιν μέσον.

Ἐν BNJ κατέστησα φανερὸν ὅτι τὸ ἐπίγραμμα τοῦτο παρεφράσθη ἐκ τοῦ ἐπιγράμματος τῆς Παλατίνης Ἀνθολογίας Θ΄, 132.

Ὅμοίως τὸν Εὐγενειανὸν ἐλέγχει ποιητὴν καὶ τοῦ (ἀριθ. 12 Λάμπρ.) ἐπιγράμματος τοῦ κώδ. Urbin. «Τὴν Κύπριν ἄφ' ὄρητα λυπεῖς, Παρ-

θένε», (ᾧ ὑπόκειται τὸ ἐπίγραμμα τοῦ Νικάρχου Ἐπιγρ. Παλ. Θ', 576), ὁ ἕκτος στίχος

ἀρκεῖ μάχη προβάσα τῷ μῆλω μία

(Νικάρχ. «ἀρκεῖ τῷ μῆλω κείνος ὁ πρὶν πόλεμος») ἐν παραβολῇ πρὸς Δροσ. Η', 109

ἀρκεῖ γὰρ ἡμῖν ποιμένος κρῖσις μία

(Ῥουφῖν. Ἐπιγρ. Παλ. Ε', 69 [68], 3 «κρῖσις μία ποιμένος ἀρκεῖ». Ἰδ. τὰ γεγραμμένα κατωτέρω).

Πρὸς δὲ τὸ ἐπίγραμμα Παύλου τοῦ Σιλεντιαρίου Ἐπιγρ. Παλ. Ε', 246 (245) καὶ τὰς μιμήσεις τοῦ Εὐγενειανοῦ πρβ. Ἀχ. Τάτ. Β', 37 «γυναίξει μὲν οὖν ὄγρον μὲν τὸ σῶμα ἐν ταῖς συμπλοκαῖς, μαλθακά δὲ τὰ χεῖλη πρὸς τὰ φιλήματα».

Φανερὸς γίνεται ὁ Εὐγενειανὸς ὅτι εἶνε ὁ ποιητὴς τοῦ ἐπιγράμματος (ἀρ. 4 Λάμπρ.) τοῦ κώδικος Urbīn.

*Ζηλοῖς, ποταμέ, τὸν θαλάττιον τόκον
τῆς ποντογεν(ν)οῦς, ὡς ἔοικε, Παφίης
καὶ ναμάτων σου γλυκέων ἀειρώων
ἄλλην ἀνιστᾶς Κύπριν ὄραϊαν κόρην*

(κατὰ τὸ ἐπίγραμμα Ἐπιγρ. Παλ. Θ', 386 «Ἄ Κύπρις πρόφαν κτέ.») ἐκ τῆς χρήσεως τῆς λέξεως ποντογενής, ἣτις πρέπει διὰ τὸ μέτρον νὰ γραφῆ ποντογεν(ν)ής, περὶ τῆς Ἀφροδίτης ἐν τῷ δευτέρῳ στίχῳ καὶ ἐν Δροσ. Δ', 314 «τῆς ποντογεν(ν)οῦς Ἀφροδίτης παῖς Ἔρωος» καὶ Η', 100 «τῆ ποντογεν(ν)εῖ συγκαθεύδων ἀσμένως».

Ἐν Ἐπιγρ. Ἐπιγρ. Βυζ. Σπ. τόμ. Ι' (1933), σ. 438 ἔδειξα ὅτι τὸ ἐπίγραμμα (ἀρ. 10 Λάμπρ.) τοῦ κώδ. Urbīn.

*Ἵμφαξ ὁ βότρυς τῆς ἀγαθῆς ἀμπέλου.
οὐκοῦν ὄρατός ἐστι τοῖς ὁδοιπόροις.
ἐπὶ δὲ καὶ πέπειρος ὄφθῃ τῷ χρόνῳ,
τὸ θρυγγίον στή και πολλὸς κύκλω σκόλοψ.*

ἐποιήθη κατὰ τὸ ἐπίγραμμα τοῦ Στράτωνος Ἐπιγρ. Παλ. ΙΒ', 205

*Παῖς τις ὄλωσ ἀπαλὸς τοῦ γείτονος οὐκ ὀλίγως με
κνίξει πρὸς τὸ θέλειν δ' οὐκ ἀμύητα γελᾷ
οὐ πλεῦν δ' ἐστὶν ἐτῶν δύο καὶ δέκα νῦν ἀφύλακτοι
ὄμφακες ἦν δ' ἀκμάση, φρούρια καὶ σκόλοπες.*

Ἔστι δ' ἐπιλήθη ὑπὸ τοῦ Εὐγενειανοῦ γίνεται δῆλον ἐκ τῶν φερομένων ἐν Δροσ. 5', 566-569

*Δειμῶν χαριτόβρυτος εὐρέθης μόνη
δοκεῖς δὲ θριγγοὺς πολλαχοῦ συνεισφέρειν
καὶ νῦν ἰμερτὴ σὺ τρυγᾶσθαί μοι, κόρη,
ὡς ἀκροπρέμων ἀναδενδροκαρπίας.*

Σημειωτέον καὶ τὴν λέξιν θριγγοὺς ἐν στ. 567, τὴν λέξιν θριγγίον ἐν στ. 4 τοῦ ἐπιγράμματος τοῦ κώδ. Urbīn. καὶ Δροσ. Α', 106 «ἔξωθεν αὐτῶν τῶν ξυλίνων θριγγίων». Πρβ. πρὸς ταῦτα καὶ Εὐστάθ. Μακροεμβ. Ὑσμ. Ε', 17 «σὺ τρυγήσεις τὴν σταφυλὴν, ἀλλ' ὅταν τὸν βότρυν ἴδης ὑπερπερκάσαντα, ἐγὼ σοι φύλαξ ἀκούμητος, ἀπαρעהγείητος αἵμασιὰ καὶ φραγμὸς ἀνεπίβατος».

Τὸ «Εἰς Ἄλφειὸν ποταμὸν» μονόστιχον ἐπίγραμμα τῆς Παλατινῆς Ἀνθολογίας Θ', 536

Ἄβροχον ἐν πελάγεσσι δι' ὕδατος ἔπλεεν ὕδωρ

ἅπαντ' ἀπαρπεφρασμένον καὶ ἐν κώδ. Urbīn. (ἀρ. 9 Λάμπρ.)

Ῥοὴν ἄβροχον κατεῖδον ὕδατος μέσον.

Ἐρωσ ξενουργέ, τοῦ τεραστίου σθένους.

Λέγει δὲ ὁ Εὐγενειανὸς καὶ ἐν Δροσ. Δ', 145-148

*καὶ πόντος οἶδεν Ἀρεθούσης τοὺς γάμους,
πρὸς ἣν γλυκὺς πρόεισιν ἀγκυλορροάς
Ἄλφειὸς εὐρύς, οὗ τὸ ρεῖθρον ἐν χύσει
ὁ συνδυασμὸς οὐ μετατρέπειν θέλει.*

Ἰδ. τὰ γεγραμμένα ὑπ' ἐμοῦ ἐν BNJ VII, 374-375.

Τὸ 16 κατὰ Λάμπρον ἐπίγραμμα τοῦ κώδ. Urbīn. «Εἰς καλλιφῶνον τεθνηκυῖαν» ἔχει οὕτω:

*Φεῦ, ἀλλὰ καὶ σὲ νῦν θανοῦσαν, παρθένη,
μνηστῆρες ἐθρήνησαν ἐκ πόθου πόσοι
τὴν οὐδενὸς μὲν, ἀλλ' ἐκάστω τῶν ξένων
ὡς ἰδίαν μάλιστα τεθρηνημένην.*

5 *χορὸς δ' ἐπεσιτάξε Μουσῶν ἐννέα
τὴν γὰρ δεκάτην Μοῦσαν οὐ βλέπουσί σε
ὁμοῦ μετ' αὐτῶν συγχορεύτριαν κόρην,
καὶ θεσμὸν ὠρίσαντο συμφάνως ἕνα
μὴ Πιερίαν, ἀλλὰ σὸν στέγειν τάφον*

10 *ἢ γὰρ βοροτοῖς ἐν ζῶσι πρὶν δεδειγμένη
Ἐφῶς ἀστὴρ παμφαῆς σελασφόρος,
ὡς Ἐσπερος νῦν ἐν νεκροῖς λάμπεις κάτω.*

Ἐν τῷ τετάρτῳ στίχῳ ἔγραψα ἰδίαν ἀντὶ τοῦ ἰδία καὶ ἐν τῷ ἕκτῳ χάριν τοῦ μέτρου Μοῦσαν ἀντὶ τοῦ Μουσῶν.

Τὸ ἐπίγραμμα τοῦτο εἶνε ἀπηρτισμένον ἐκ τριῶν ἐπιγραμμάτων τῆς Παλατινῆς Ἀνθολογίας, ὡς εἶπον ἐν BNJ VII, σ. 379-381. Οἱ τέσσαρες ἐν τῇ ἀρχῇ στίχοι εἶνε μίμησις καὶ διασκευὴ τοῦ ἐπιγράμματος τῆς Ἀνύτης Ἀνθ. Παλ. Ζ', 460 «Παρθένον Ἀντιβίαν κατοδύρομαι, κτέ.». Οἱ ἕξῃς στίχοι (5-9) εἶνε πεποημένοι κατὰ τὸ ἐπίγραμμα Ἀγαθίου τοῦ Σχολαστικοῦ Ἀνθ. Παλ. Ζ', 612 «Φεῦ, φεῦ, τὴν δεκάτην Ἐλικωνίδα, κτέ.». Οἱ δὲ τελευταῖοι στίχοι (10-12) εἶνε διασκευὴ τοῦ ἐπιγράμματος Ἀνθ. Παλ. Ζ', 670, τοῦ ἀποδιδόμενου εἰς τὸν Πλάτωνα ὑπὸ Διογένοῦς τοῦ Λαερτίου Γ', 29 «Ἀστήρ μὲν πρὶν ἔλαμπες κτέ.». Ὅτι δὲ ποιητὴς τοῦ ἐπιγράμματος τοῦ κώδ. Urbīn. εἶνε Νικήτας ὁ Εὐγενειανός, οὐδεμίαν ἔχω ἀμφιβολίαν. Πρὸς τὸν πρῶτον στίχον «Φεῦ, ἀλλὰ καὶ σὲ νῦν θανοῦσαν, παρθένε» παραβάλλω τὸν στίχον τοῦ αὐτοῦ Δροσ. Η', 167 «πλὴν ἀλλὰ ταῦτα χρηστὰ πάντως, παρθένε». Ἡ δὲ σύναψις διαφόρων ἐπιγραμμάτων καὶ ἄλλων ποιημάτων ὑπὸ τοῦ Εὐγενειανοῦ ἐν τῷ ποιήματι τῷ ἐπιγεγραμμένῳ «Τὰ κατὰ Δρόσιλλαν καὶ Χαρικλέα» εἶνε ἥδη γνωστῇ. Ἐν Η', 105-109 φέρεται

*ἄχαρι τέρπει κάλλος, ἀλλ' οὐ κατέχει,
δελήτιον καθώσπερ ἀγκίστρον δίχα.
Ἦρα δέ σε βλέπουσα καὶ Παλλὰς κόρη,
γυμνούμεθα, προσεῖπον, ὡς πρὶν, οὐδέτι
ἄρκει γὰρ ἡμῖν ποιμένος κροίσις μία.*

Ἐν τούτοις συνῆψεν ὁ Εὐγενειανός τὸ ἐπίγραμμα τοῦ Καπίτωνος Ἀνθ. Παλ. Ε', 67 (66)

*Κάλλος ἄνευ χαρίτων τέρπει μόνον, οὐ κατέχει δέ,
ὡς ἄτερ ἀγκίστρον νηχόμενον δέλεαρ*

μετὰ τοῦ ἐπιγράμματος τοῦ Ῥουφίνου αὐτόθι 69 (68)

*Παλλὰς ἐσαθρήσασα καὶ Ἦρη χρυσοπέδιλος
Μαιονίδ' ἐκ κροαδῆς ἴαχον ἀμφοτέραι
οὐδέτι γυμνούμεθα κροίσις μία ποιμένος ἀρκεῖ
οὐ καλὸν ἠτᾶσθαι δις περὶ καλλοσύνης.*

Οὗτοι ἦσαν οἱ λόγοι, οἵτινές μ' ἔπεισαν ὅτι Νικήτας ὁ Εὐγενειανός εἶνε ὁ ποιητὴς καὶ τῶν ἐπιγραμμάτων τοῦ κώδικος Urbīn. 134. Ἐν Ῥώμῃ, εἰς ἣν μετέβην καὶ ἐγὼ ὡς μέλος τοῦ Ε' Συνεδρίου τῶν Βυζαντιακῶν σπουδῶν, ἔλαβον τὸν εὐγενῶς δωρηθέντα πρὸς τοὺς συνέδρους τέταρτον τόμον (1935)

τοῦ περιοδικοῦ συγγράμματος Studi Bizantini e Neoellenici τοῦ ἐκδιδομένου ἐπιμελείᾳ τοῦ διαπρεποῦς καθηγητοῦ κ. Silvio Gius. Mercati. Ἐν τῷ τόμῳ τούτῳ ἐδημοσίευσεν ὁ G. Gallavotti ἐργασίαν ἐπιγεγραμμένην Novi Laurentiani codicis Analecta (σελ. 203 - 236) ἐκ τοῦ Cod. Laur. Acquisti e Doni 341 τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΓ' αἰῶνος. Ἐν τῷ κώδικι τούτῳ περιέχεται καὶ (φύλλ. 50^ν) Νικήτου τοῦ Εὐγενειανοῦ Τῶν κατὰ Δροσίλλαν (Δροσίλλαν) καὶ Χαρικλέα, βιβλίον πρῶτον, ἀλλ' ἄνευ τοῦ ὀνόματος τοῦ συγγραφέως. Ἔπονται δ' ἐν ἄλλοις φύλλοις καὶ ἄλλα τινὰ καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Σπ. Λάμπρου τὸ πρῶτον ἐκδοθέντα ὡσαύτως ἀνωνύμως ἐπιγράμματα τοῦ κώδικος Urbīn. 134. Τούτων ἐν τῷ Λαυρεντιανῷ κώδικι προτάσσεται τὸ «τοῦ αὐτοῦ», τουτέστι Νικήτου τοῦ Εὐγενειανοῦ, εἰ καὶ ὁ βιβλιογράφος δὲν ἐδήλωσεν, ὡς εἶπον, τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέως Τῶν κατὰ Δροσίλλαν κτλ.

Πρῶτον εἶνε γεγραμμένον τὸ 16^{ον} κατὰ Λάμπρον ἐπίγραμμα («Εἰς καλίφωννον τεθνηκυῖαν») μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς «τοῦ αὐτοῦ, εἰς παρθένον εὐειδῆ καὶ εὐφωνον τελευτήσασαν».

Δεύτερον φέρεται τὸ 10^{ον} Λ. «τοῦ αὐτοῦ, εἰς παῖδα εὐειδῆ ἀσυντηρήτως προκύπτουσαν».

Τρίτον ἀπαντᾷ τὸ 5^{ον} Λ. («Εἰς Ἔρωτα») μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς «τοῦ αὐτοῦ, εἰς τὸν Ἔρωτα γεγραμμένον ἔνοπλον».

Τέταρτον εἶνε τὸ 6^{ον} Λ. («Εἰς Δάφνην κοπτομένην ἀξίνη») μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς «τοῦ αὐτοῦ, εἰς δάφνην μετ' ἀξίνης κοπτομένην». Ὁ Gallavotti παρατηρεῖ ὅτι ὁ τελευταῖος στίχος τοῦ ἐπιγράμματος τούτου ἀρχεται ἀπὸ τῆς λέξεως «ἀζηλότυπος», ταύτην δὲ τὴν γραφὴν ἔχει καὶ ὁ Cod. Urbīnas, οὐχὶ δ', ὡς ἐξέδωκεν ὁ Λάμπρος, «καὶ ζηλότυπος». Ἐγὼ δ' ἀποβλέπων εἰς τὸ νόημα ἔγραψα «κοῦ ζηλότυπος» (ἴδ. BNJ σ. 373 καὶ Ἐπ. Ἐτ. Βυζ. Σπ. τόμ. Ι', σ. 438 - 439).

Πέμπτον ἐπίγραμμα φέρεται τὸ 9^{ον} Λ. («Εἰς τὸν Ἄλφειόν») ἔχον τὴν ἐπιγραφὴν «τοῦ αὐτοῦ, εἰς τὸν Ἄλφειόν ποταμόν».

Ἑκτον εἶνε τὸ 8^{ον} Λ. («Εἰς δακτύλιον ἔχοντα καὶ Σωφροσύνην καὶ Ἔρωτα») μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς «τοῦ αὐτοῦ, εἰς σφραγίδα (σφραγίδα) ἔχουσαν ἔμπροσθεν τὴν σωφροσύνην καὶ ὀπισθεν τὸν ἔρωτα».

Ἑβδομον ἀπαντᾷ τὸ 4^{ον} Λ. («Εἰς γυναῖκα λουσομένην ἐν ποταμῷ») μετὰ τῆς προσθήκης τῆς λέξεως «εὐχρουν» μετὰ τὴν λέξιν «γυναῖκα».

Ἵγδοον εἶνε τὸ 11^{ον} Λ. («Εἰς κλίνην δάφνινον») μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς «τοῦ αὐτοῦ, εἰς κλίνην πόρνης ἐκ ξύλου δάφνης».

Ἐνατον φέρεται τὸ 12^{ον} Λ. («Εἰς Ἀθηναῖν μῆλον βασιάζουσας») ἔχον τὴν ἐπιγραφὴν «τοῦ αὐτοῦ, εἰς Ἀθηναῖν ἑλεφαντίνην οὔσαν καὶ μῆλος (μῆλον) κατέχουσας».

Δέκατον εἶνε τὸ 13^{ον} Λ. («Εἰς Ἑλένην εὐειδῆ δοκοῦσαν»). Ἡ ἐπιγραφὴ εἶνε πληρεστέρα: «τοῦ αὐτοῦ, εἰς Ἑλένην δυσειδῆ δοκοῦσαν εὐειδῆ εἶναι».

Ἐνδέκατον ἀπαντᾷ τὸ 14^{ον} Λ. («Εἰς Ἀπόλλωνα ἐν ὑακινθίνῳ λίθῳ ὄντι», οὕτως ὁ Λ. ἀντὶ τοῦ ὄντι) μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς «τοῦ αὐτοῦ, εἰς τὸν Ἀπόλλωνα ἐν ὑακινθῷ λίθῳ γεγλυμμένον».

Δωδέκατον φέρεται τὸ 3^{ον} Λ. («Εἰς κόρη») ἐπιγεγραμμένον «τοῦ αὐτοῦ, εἰς νεάνιν εὖμορφον».

Δέκατον τρίτον εἶνε τὸ 17^{ον} Λ. («Εἰς γραῦν») μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς «εἰς γραῦν νεανιευομένην».

Δέκατον τέταρτον εἶνε γεγραμμένον τὸ 7^{ον} Λ. («Εἰς φιληθεῖσαν») ἐπιγεγραμμένον «τοῦ αὐτοῦ, εἰς γυναῖκα φιληθεῖσαν καὶ δυσχεραίνουσαν».

Δέκατον πέμπτον ἀπαντᾷ τὸ 15^{ον} Λ. («Εἰς κόρη ἐξωγραφημένη») ἔχον τὴν ἐπιγραφὴν «τοῦ αὐτοῦ, εἰς παῖδα [ζ] παρθένον ζωγραφηθεῖσαν ὑπὸ τῶν γονέων αὐτῆς ἐν ἧ κατέμενεν οἰκία».

Μετὰ δέ τινα ἄλλα ἔπονται «τοῦ αὐτοῦ, ἕτερα ἱαμβεῖα δίστιχα», ἅτινα ἐξέδωκεν ἐν τῷ 1^ῳ ἀριθμῷ ὁ Λάμπρος μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς «ἕτερα ἱαμβεῖα δίστιχα εἰς ἔρωμένην».

Τούτοις δ' ἐπακολουθεῖ τὸ 2^{ον} Λ. («Ἐπίγραμμα εἰς μῆλον») ἐπιγεγραμμένον «τοῦ αὐτοῦ, ἐπίγραμμα εἰς τὸ πεμφθὲν μῆλον».

Ἐν φύλλῳ 99^{τῷ} τοῦ Λαυρεντιανοῦ κώδικος φέρονται πρὸς ἄλλοις ἐπιγράμμασι τετραστίχοις «δι' ἱάμβων καὶ ἡρώων» τοῦ αὐτοῦ Εὐγενειανοῦ καὶ τάδε, ἅτινα ἐξέδωκεν ὁ Gallavotti σελ. 208:

Deinde Ἄνθοῦσι ναι ναι καὶ τὰ κοιλάδων κρίνα,
πλὴν ἀλλὰ καὶ μάρανις αὐτοῖς συντρέχει
σῆς ὄψεως δὲ λευκοκόρφυρον ῥόδον
εἰς πάντα καιρὸν ἀμαράντινον μένει.

et rursus Καὶ ῥόδα τὰ δροσόεντα καὶ ἄνθη πάντα τέθηλε,
ῥηιδίως δὲ μάρανιν ὑφίσταται ὅτι τάχιστα
σιλπνότατον δ' ἐρύθημα σέθεν μελέων προανίσχον
πάντα χρόνον πολύηρον ἀγήραον ἀφθιτόν (ἔστι).

Ἔχω νὰ παρατηρήσω ὅτι οἱ δύο πρῶτοι στίχοι καὶ τοῦ ἐν ἱάμβοις καὶ τοῦ ἐν δακτυλικοῖς ἑξαμέτροις ἐπιγράμματος ἐποιήθησαν ὑπὸ τοῦ Εὐγενειανοῦ κατὰ μίμησιν τοῦ ἐπιγράμματος τοῦ Ρουφίνου Ἄνθ. Παλ. Ε', 74 (73)

Πέμπω σοι, Ῥοδόκλεια, τόδε στέφος ἄνθει καλοῖς
αὐτὸς ὕφ' ἡμετέραις πλεξάμενος παλάμαις.
ἔστι κρίνον ῥοδέη τε κάλυξ νοτερῆ τ' ἀνεμώνη
καὶ νάρκισσος ὕγρος καὶ κνανανγὲς ἴον.
ταῦτα στεψαμένη λῆξον μέγανυχος εὐδσα
ἀνθεῖς καὶ λήγεις καὶ σὺ καὶ ὁ στέφανος

προσέτι δὲ καὶ τοῦ ἐπιγράμματος τοῦ Στράτωνος Ἀνθ. Παλ. IB', 234

*Εἰ κάλλει καυχᾶ, γίνωσ' ὅτι καὶ ῥόδον ἀνθεῖ·
ἀλλὰ μαρανθὲν ἄφρω σὶν κοπρίαις ἐρρίφη· κτλ.*

(ἴδ. καὶ τὰ ὑπ' ἐμοῦ γεγραμμένα ἐν τῷ εἰρημένῳ τόμῳ τῶν BNJ σ. 396-370). Σημειωτέον δὲ ὅτι ὁ Εὐγενειανὸς καὶ ἐν τῷ ἐπιγράμματι ἀρ. 2 Λ. «Δέχου τὸ μῆλον κτέ.» καὶ ἐν τῷ ἐπιγράμματι τῷ δημοσιευθέντι ὑπὸ τοῦ Gallavotti (ἴδ. ἀνωτέρω) ἔχει τὸν αὐτὸν στίχον (3. 2.)

πλὴν ἀλλὰ καὶ μάρανσις ἀντὶ συντρέχει.

Ὁ Gallavotti ἐν τῷ αὐτῷ περιοδικῷ συγγράμματι σ. 218-236 δημοσιεύει νέα ποιήματα Θεοδώρου τοῦ Προδρόμου καὶ Νικήτου τοῦ Εὐγενειανοῦ (II. Poesie di Teodoro Prodromo e di Niceta Eugenio). Περὶ τούτων θὰ εἶπω τὰ δέοντα ἐν ἄλλῳ τόπῳ. Ἄλλ' ἐν τῷ παρόντι καταχωρίζω τινὰς μόνον παρατηρήσεις. Ἐν σ. 220 («Ἡρωϊκά»), στ. 3 ἀντὶ τοῦ

μυελὸν ἐκμύζησας, ἀτὰρ ἐγγαλάσων [sic] νεῦρα
νομίζω ὅτι γραπτέον εἶνε χάριν καὶ τοῦ μέτρου καὶ τοῦ νοήματος
μυελὸν ἐκμύζησας, ἀτὰρ γε χάλασσας νεῦρα.

Ἐν σ. 220, στ. 17 ἀντὶ τοῦ

οὔτε τροφῆς κατέχω βιοθρέμματος οὔτε τε ἄλλου
ἀναγνωστέον

οὔτε τροφῆς μετέχω βιοθρέμματος οὔτε τευ ἄλλου

Πρβ. Ὅμ. T 262 «οὔτ' εὐνῆς πρόφασιν κεχημένος οὔτε τευ ἄλλου». Αὐτόθι στ. 21 ὁ ἐκδότης ἔγραψεν

ἀμφιπεριτ(ρο)χάησι, δίνην δ' οὐκ ἔστιν ἀλύξαι

ἀντὶ τοῦ ἀμφιπεριτυχάησι. Ἄλλὰ πρὸς ἀποκατάστασιν καὶ τοῦ ὀρθοῦ τύπου καὶ τοῦ μέτρου γράφω

ἀμφιπεριτ(ρο)χάει, δίνην κτέ.

Τὸ ῥῆμα περιτροχάω ἀπαντᾷ παρὰ τῷ Καλλιμίχῳ Ὑμνῳ εἰς Δῆλον 28 «εἰ δὲ λίην πολέες σε περιτροχόωσιν αἰοδαί» καὶ ἐν ἀδήλῳ ἐπιγράμματι Ἀνθ. Παλ. Z' 338,5 «περιτροχάουσι δὲ θῆρες». Θεόδωρος ὁ Προδρόμος λέγει αὐτόθι 20 κέξ.

ὥς δ' ὅτε ῥόμβον ἔθηκεν ἐνὶ χθονὶ νηπίαχος παῖς,
λώρφ δ' ἀμφεπάταξεν, ὁ δ' ἀσατέων ὑπ' ἀνάγκης
ἀμφιπερι(ρο)χάει, δίνην δ' οὐκ ἔστιν ἀλύξαι,
ὥς <καί> ἐγὼ κακότητι δινεύομαι, κτλ.

Ταῦτα δ' εἶνε εἰλημμένα παρὰ τοῦ Καλλιμάχου λέγοντος Ἐπιγρ. Α', 9-10 Wil.

οἱ δ' ἄρ' ὑπὸ πληγῆσι θοὰς βέμβικας ἔχοντες
ἔστρεφον εὐρείη παῖδες ἐνὶ τριόδῳ·

Πρβ. καὶ Ἀριστοφ. Ὅρν. 1460-1465. Σχ. «ὁ δὲ βέμβιξ ἐργαλειόν ἐστιν, ὃ μάλιστα στρέφουσιν οἱ παῖδες. ἢ παίγνιον τῶν παιδῶν, ὡς τροχός, ὃς μάλιστα δερόμενος στρέφεται». Ὁ Θεόδωρος νομίζει ὅτι εἶνε τὸ αὐτὸ παίγνιον τῶν παιδῶν ὃ ῥόμβος καὶ ἡ βέμβιξ. Πρβ. καὶ Σχ. Ἀπολλ. Ῥοδ. Α', 1139.

Αὐτόθι στ. 40 ἀντὶ τοῦ «ἀντία» γρ. «ἀντία».

Ἐν δὲ ποιήματι τοῦ Εὐγενειανοῦ εἰς Θεόδωρον τὸν Πρόδρομον σ. 230, στ. 27 φέρεται «ληγὸς γλευκοδοκὴ τε τὰ χεῖλεα». Γράφε γλευκοδόκη καὶ πρβ. δουροδόκη, ἱστοδόκη, καπνοδόκη, ξυροδόκη. Σ. 231, στ. 88 ἀντὶ τοῦ «αὐτὸς Ἀριστοτέλης τὲ περισσονόας» ἀνάγνωθι «Ἀριστοτέλης τε περισσόνοος».

Ἐν Ἐπιθαλαμίῳ τοῦ αὐτοῦ σ. 233, 26-27 ἐξεδόθη

ἔκ τε παρειάδων δὲ τόση ἀπομόργνυται ἔρση,
χεῖλεα δ' ἄπτους ἔρωτος ἀνημμένον ἄνθρακα μεῖζω.

Γραπτέον, νομίζω, χάριν τοῦ μέτρου «ἔκ τε παρειάων», προσέτι δὲ καὶ «χεῖλεα δ' ἄπτει ἔρωτος κτέ». Πρβ. Παῦλ. Σιλεντ. Ἀνθ. Παλ. Ε', 281 (280) «ἔκ γὰρ ἔκεινης | λάθριον εἶχε κύλιξ πῦρ γλυκερῶν στομάτων».

Ε. Α. ΠΕΖΟΠΟΥΛΟΣ